

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан гуманітарно-педагогічного факультету

Неля ПОДЛЕВСЬКА

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

01 вересня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасна українська мова (Морфологія)

Назва дисципліни

Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність – 014 Середня освіта

Предметна спеціальність – 014.028 Середня освіта (Польська мова та зарубіжна література)

Додаткова предметна спеціальність – 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Середня освіта (мови і літератури (польська, українська))

Обсяг дисципліни – 4 кредити ЄКТС. **Код дисципліни** – ОПІ.04

Мова навчання – українська

Статус дисципліни – обов'язкова (професійної підготовки)

Факультет – гуманітарно-педагогічний

Кафедра – української філології

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин							Курсовий проєкт*	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття					Самостійна робота, у т.ч. ІРС				Залік	Іспит
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття						
Д	3	5	4	120	50	16			34			70			+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Середня освіта (мови і літератури (польська, українська))» за спеціальністю 014 «Середня освіта».

Робоча програма складена д-ром філол. наук, проф. Михайлом ТОРЧИНСЬКИМ

Підпис автора

Науковий ступінь, учене звання

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ автора

Протокол від 29 серпня 2025 р. № 1.

Зав. кафедри

Підпис

Анатолій ЯНЧИШИН

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету

Голова вченої ради факультету

Підпис

Неля ПОДЛЕВСЬКА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Хмельницький 2025__

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

(Підписи завідувача кафедри та гаранта ОП, за якою закріплений
обов'язковий освітній компонент)

Посада	Назва кафедри	Підпис	Ім'я, ПРІЗВИЩЕ
Зав. кафедри	слов'янської філології		Наталія ТОРЧИНСЬКА
Гарант ОП	слов'янської філології		Неля ПОДЛІВСЬКА

3. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Сучасна українська мова» («Морфологія») є одним із фахових предметів, що займає провідне місце в підготовці фахівців освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 014 Середня освіта за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Мова та література (польська, українська)».

Пререквізити – ОПП.01 Вступ до мовознавства; ОПП.04 Сучасна українська мова (фонетика; лексикологія і фразеологія, морфеміка і словотвір); ОЗП.05 Практичний курс української мови.

Постреквізити – ОПП.03.02 Курсова робота з української мови та методики навчання; ОПП.04. Сучасна українська мова (синтаксис); ОПП.11 Методика навчання української мови; ОПП. 12 Педагогічна практика (пропедевтична); ОПП.13 Педагогічна практика у закладах загальної середньої освіти; Атестаційний іспит з української мови і літератури.

Відповідно до освітньої програми дисципліна сприяє забезпеченню:

компетентностей: ІК. Здатність вирішувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань (українська мова) і характеризується комплексністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. ЗК 04. Здатність працювати в команді. ФК 01. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків. ФК 06. Здатність володіти базовими знаннями про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні; використовувати ці знання у професійній діяльності. ФК 09. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм української мови, обирати мовні засоби відповідно до комунікативної ситуації. ФК 10. Здатність використовувати принципи орфографії, пунктуації української мови в педагогічній діяльності. ФК 12. Здатність використовувати знання морфологічної системи, основних дериваційних моделей української мови, історії їх становлення у педагогічній діяльності. ФК 20. Здатність дотримуватись у професійній та дослідницькій роботі принципів академічної доброчесності; **програмних результатів навчання:** ПРН 05. Оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності. ПРН 07. Уміти формувати в учнів ключові і предметні компетентності та здійснювати міжпредметні зв'язки. ПРН 12. Уміти використовувати знання про концептуальну та мовну картину світу слов'янських народів, з'ясовувати лінгвокраїнознавчий потенціал українських вербальних одиниць, формувати в учнів інтерес до вивчення матеріальної і духовної культури слов'ян. ПРН 14. Володіти правописною та культуромовною компетентностями з української мови, логічно, аргументовано викладати свої думки, володіти формами та засобами результативної комунікації з учасниками освітнього процесу. ПРН 15. Володіти знаннями з граматики української мови, уміти практично використовувати їх в освітньому процесі, знати методику формування мовних компетентностей учнів. ПРН 24. Дотримуватись у професійній та дослідницькій роботі принципів академічної доброчесності.

Мета дисципліни. Формування особистості фахівця, здатного вирішувати типові та складні завдання із сучасної української мови, зокрема з'ясувати сутність морфологічних понять, виробити навички розрізнення й детальної характеристики слів як частин мови.

Предмет дисципліни. Критерії систематизації слів за морфологічними ознаками. Повнозначні і службові частини мови, основні їхні ознаки.

Завдання дисципліни. Визначення засобів і способів вираження граматичних значень. Встановлення критеріїв розмежування частин мови і їх систематизації. З'ясування основних ознак повнозначних і службових слів. Формування навичок цілісного аналізу слів як частин мови.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: *вміло використовувати* понятійний апарат та професійну термінологію; *володіти* знаннями про граматичні значення, граматичні форми, граматичні категорії; принципи виділення та класифікації частин мови; частини мови, їхню глибинну семантику; морфологічні ознаки частин мови; словозміну та синтаксичну роль повнозначних частин мови; *уміти* виокремити в тексті частини мови; схарактеризувати частини мови за властивими їм ознаками; побудувати парадигматичний ряд; розрізняти за синтаксичною роллю повнозначні і службові слова; встановити лексико-граматичні розряди; визначити граматичні категорії; з'ясувати специфіку словозміни; зробити повний морфологічний аналіз.

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва розділу (теми)	Кількість годин, відведених на:		
	Денна форма		
	лекції	практ. заняття	СРС
П'ятий семестр			
Тема 1. Граматика як розділ мовознавства. Морфологія як розділ граматики. Семантичні категорії іменника.	2	4	8
Тема 2. Категорії роду й числа іменників. Відмінювання іменників.	2	4	8
Тема 3. Прикметник як частина мови.	2	4	8
Тема 4. Числівник як частина мови. Займенник як частина мови.	2	4	8
Тема 5. Дієслово як частина мови. Вид, стан, спосіб і час дієслів.	2	4	8
Тема 6. Категорія особи, роду, числа дієслів. Дієприкметник. Дієприслівник	2	4	8
Тема 7. Прислівник як частина мови. Прийменник як частина мови.	2	4	8
Тема 8. Сполучник. Частка. Вигук. Модальні слова. Дієслівні зв'язки	2	6	14
Разом:	16	34	70

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст лекційного курсу

Перелік лекцій для студентів денної форми здобуття освіти

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
П'ятий семестр		
1.	Граматика як розділ мовознавства. Морфологія як розділ граматики. Семантичні категорії іменника. Предмет граматики. Поняття граматичної системи мови. Основні поняття граматики. Основні способи і засоби вираження граматичних значень слова в українській мові. Предмет морфології. Основні поняття морфології. Ознаки морфологічного слова. Частини мови і принципи їх виділення. Загальна характеристика іменника. Власні і загальні, конкретні й абстрактні назви. Категорія збірності й одиничності. Категорія речовинних іменників. Категорія істот і неістот. Літ.: [1], с. 19–80, 187–190; [2], с. 176–184; [3], с. 13–24, 221–240, 251–259; [4], с. 77–100.	2
2.	Категорія роду й числа іменників. Відмінювання іменників. Граматичні категорії іменника. Категорія роду іменника. Складні випадки визначення родової належності іменників. Категорія числа іменників. Іменники, які вживаються лише в однині. Іменники, які вживаються лише у множині. Категорія відмінка. Семантичні функції відмінків. Поділ іменників на відміни і групи. Форми іменників першої, другої, третьої і четвертої відмін. Відмінювання іменників множинної форми. Незмінювані іменники. Схема аналізу іменника як частини мови. Літ.: [1], с. 80–187, 195–225; [2], с. 185–210; [3], с. 260–307; [4], с. 80–111, 131–189.	2
3.	Прикметник як частина мови. Загальне лексичне і граматичне значення прикметників. Семантико-граматичні розряди прикметників. Граматичні категорії прикметників. Парадигматика прикметників. Перехід відносних прикметників у якісні. Ад'єктивізація. Субстантивізація прикметників. Схема розбору прикметника як частини мови. Літ.: [1], с. 259–291; [2], с. 211–224; [3], с. 312–350; [4], с. 190–207.	2
4.	Числівник як частина мови. Займенник як частина мови. Загальне лексичне і граматичне значення числівників. Розряди числівників. Структурні типи числівників. Граматичні ознаки числівників. Парадигматика числівників. Схема розбору числівника як частини мови. Загальне лексичне і граматичне значення займенників. Розряди займенників за значенням. Граматичні ознаки займенників. Словозміна займенників. Перехід до класу займенників слів з інших частин мови (прономіналізація). Розбір займенника як частини мови. Літ.: [1], с. 225–250, 297–367; [2], с. 225–247; [3], с. 308–311, 351–369; [4], с. 207–241.	2

5.	Дієслово як частина мови. Вид, стан, спосіб і час дієслів. Значення і граматичні ознаки дієслова. Дві основи дієслова. Структурні класи дієслів. Категорія виду. Творення корелятивної видової пари. Поняття про способи (роди) дієслівної дії. Категорія перехідності/неперехідності. Категорія стану, її зв'язок із перехідністю з зворотністю. Категорія способу дієслова. Часове значення дієслівних форм. Літ.: [1], с. 364–406; [2], с. 243–247, 262–267; [3], с. 369–409; [4], с. 241–272.	2
6.	Категорії особи, числа, роду дієслів. Дієприкметник. Дієприслівник. Категорії особи, роду і числа дієслів. Безособові дієслова. Схема аналізу дієслова як частини мови. Дієприкметник. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники. Схема аналізу дієприкметника. Предикативні форми на <i>-но, -то</i> . Схема аналізу предикативних форм на <i>-но, -то</i> . Дієприслівник. Схема аналізу дієприслівника. Літ.: [1], с. 292–297, 407–415, 486–488; [2], с. 267–283; [3], с. 397–403, 423–444; [4], с. 272–286.	2
7.	Прислівник як частина мови. Прийменник як частина мови. Значення прислівника, його граматичні ознаки. Розряди прислівників за значенням. Безособово-предикативні прислівники. Морфологічний склад прислівників. Правопис прислівників. Схема аналізу прислівника як частини мови. Загальні відомості про прийменник. Вживання прийменників з відмінковими формами іменників (займенників, субстантивованих слів). Групи прийменників за походженням і морфологічною будовою. Стилестичні можливості прийменників, їх правопис. Синонімія прийменників. Основні правила використання прийменників. Схема аналізу прийменника як частини мови. Літ.: [1], с. 493–627; [2], с. 283–293; [3], с. 449–471, 478–490; [4], с. 287–302.	2
8.	Сполучник. Частка. Вигук. Модальні слова. Дієслівні зв'язки. Загальне поняття про сполучник. Сполучники сурядності і підрядності. Групи сполучників за будовою. Схема аналізу сполучника як частини мови. Загальне поняття про частку. Формотворчі і словотворчі частки. Модальні (фразові) частки. Правопис часток. Схема аналізу частки як частини мови. Загальне поняття про вигук. Розряди вигуків. Інтер'єктивізація. Звуконаслідувальні слова. Загальна характеристика модальних слів. Формування модальників. Загальна характеристика дієслівних зв'язок. Літ.: [1], с. 628–745; [2], с. 293–304, 472–476; [3], с. 491–518; [4], с. 303–319.	2
Разом:		16

5.2. Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів денної форми здобуття освіти

№ п/п	Тема практичного заняття	Кількість годин
П'ятий семестр		
1.	Граматика як розділ мовознавства. Морфологія як розділ граматики. Літ.: [1], с. 48–68; [2], с. 176–178; [3], с. 13–24, 221–240; [4], с. 77–89.	2
2.	Семантичні категорії іменника. Літ.: [1], с. 19–48, 69–80, 187–190; [2], с. 179–184; [3], с. 251–259; [4], с. 91–100.	2
3.	Категорія роду й числа іменника. Літ.: [1], с. 117–187; [2], с. 185–191; [3], с. 260–268; [4], с. 100–111.	2
4.	Категорія відмінка іменників. Відмінювання іменників. Літ.: [1], с. 80–101, 195–225; [2], с. 191–210; [3], с. 268–307; [4], с. 80–107, 131–189.	2
5.	Прикметник як частина мови. Літ.: [1], с. 259–291; [2], с. 211–216; [3], с. 312–331; [4], с. 190–202.	2
6.	Відмінювання прикметників. Літ.: [1], с. 273–291; [2], с. 219–224; [3], с. 331–350; [4], с. 202–207.	2
7.	Числівник як частина мови. Літ.: [1], с. 318–367; [2], с. 225–235; [3], с. 351–369; [4], с. 207–220.	2
8.	Займенник як частина мови. Літ.: [1], с. 225–250, 287–317, 361–363; [2], с. 236–247; [3], с. 308–311; [4], с. 221–241.	2
9.	Дієслово як частина мови. Вид дієслова. Літ.: [1], с. 364–374, 394–406; [2], с. 243–247; [3], с. 369–380; [4], с. 241–255.	2
10.	Стан, спосіб і час дієслів. Літ.: [1], с. 376–394; [2], с. 262–267; [3], с. 383–390, 406–409; [4], с. 262–272.	2

11.	Категорії особи, числа, роду дієслів. Літ.: [1], с. 407–415; [2], с. 267–279; [3], с. 397–403; [4], с. 272–279.	2
12.	Дієприкметник. Дієприслівник. Літ.: [1], с. 292–297, 486–488; [2], с. 279–283; [3], с. 423–444; [4], с. 279–286.	2
13.	Прислівник як частина мови. Літ.: [1], с. 493–593; [2], с. 283–288; [3], с. 449–471; [4], с. 287–292.	2
14.	Прийменник як частина мови. Літ.: [1], с. 596–627; [2], с. 288–293; [3], с. 478–490; [4], с. 293–302.	2
15.	Сполучник. Частка. Літ.: [1], с. 628–701; [2], с. 293–304; [3], с. 491–508; [4], с. 303–312	2
16.	Вигук. Модальні слова. Дієслівні зв'язки. Літ.: [1], с. 702–745; [2], с. 472–476; [3], с. 509–518; [4], с. 313–319	2
17.	Підсумкове заняття. Літ.: [1], с. 493–745; [2], с. 283–476; [3], с. 449–518; [4], с. 287–319.	2
Разом:		34

5.3. Зміст самостійної (зокрема індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів полягає в систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до практичних занять, усному й письмовому опитуванні, написанні самостійних і контрольних робіт, тестуванні тощо. До послуг студентів сторінка навчальної дисципліни в Модульному середовищі для навчання, де розміщені робоча програма дисципліни та необхідні документи з її навчально-методичного забезпечення.

Зміст самостійної роботи студентів денної форми здобуття освіти

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 1, підготовка до практичного заняття № 1.	4
2	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 1, підготовка до практичного заняття № 2.	4
3	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 2, підготовка до практичного заняття № 3.	4
4	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 2, підготовка до практичного заняття № 4 й написання контрольної роботи № 1	4
5	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 3, підготовка до практичного заняття № 5.	4
6	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 3, підготовка до практичного заняття № 6.	4
7	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 4, підготовка до практичного заняття № 7 й підсумкового письмового опитування № 1.	4
8	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 4, підготовка до практичного заняття № 8 й написання самостійної роботи № 1.	4
9	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 5, підготовка до практичного заняття № 9 і тестового контролю № 1.	4
10	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 5, підготовка до практичного заняття № 10.	4
11	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 6, підготовка до практичного заняття № 11 й підсумкового письмового опитування № 2.	4
12	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 6, підготовка до практичного заняття № 12 й написання контрольної роботи № 2.	4

13	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 7, підготовка до практичного заняття №13.	4
14	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 7, підготовка до практичного заняття № 14.	4
15	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 8, підготовка до практичного заняття №15 й написання самостійної роботи № 2.	4
16	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 8, підготовка до практичного заняття № 16 й тестового контролю № 2.	4
17	Підготовка до підсумкового заняття.	6
Разом:		70

6. ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, таких як словесні (лекції з використанням методів проблемного навчання і візуалізації (з використанням мультимедійного супроводу), розповіді, бесіди); практичні (виконання вправ, написання диктантів), наочні (таблиці, слайди), робота з довідковою літературою (словниками, енциклопедіями, довідниками тощо), спостереження та аналіз його результатів (на основі лінгвістичного матеріалу), самостійна робота (опрацювання теоретичного матеріалу). інформаційно-комунікаційних та технології дистанційного навчання (сервіс для проведення онлайн конференцій Zoom, Модульне середовище для навчання тощо).і мають за мету оволодіння студентами спеціальною термінологією і набуття ними практичних навичок з аналізу повнозначних і службових частин мови.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю: усне опитування; підсумкове письмове опитування; написання самостійної роботи; написання контрольної роботи; тестування.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного, так і підсумкового контролю. який проводиться з усього матеріалу дисципліни за білетами, попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який набрав з усіх видів навчальної роботи суму балів, нижчу за 60 відсотків від максимального балу, не допускається до семестрового контролю, поки не виконає обсяг роботи, передбачений робочою програмою. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється в період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

Здобувачі мають можливість отримати знання з окремих тем дисципліни шляхом неформальної освіти і звернутися із заявою про перезарахування результатів неформальної освіти згідно з «Положенням про порядок визнання та перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

Усі учасники освітнього процесу повинні дотримуватися правил академічної доброчесності («Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у ХНУ»).

8. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Відвідування занять із дисципліни є обов'язковим, однак за об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни й формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, виконання практичних занять).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять, тестування, написання самостійних і контрольних робіт, підсумкового теоретичного опитування.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну і контрольну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах, які сприяють формування компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми та/або виду робіт з програми навчальної дисципліни (детальніше – у «Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ»).

9. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи й оцінювання результатів навчання студентів *денної* форми здобуття освіти у 5 семестрі

Аудиторна робота						Контрольні заходи						Семестровий контроль	Разом
Усні відповіді на практичних заняттях				Підсумкове письмове опитування		Тестовий контроль		Самостійна робота		Контрольна робота		Іспит	
1-4	5-8	9-12	13-17	№1 (Т5-7)	№2 (Т10-11)	№1 (Т8-9)	№2 (Т14-16)	№1 (Т5-8)	№2 (Т13-15)	№1 (Т1-4)	№2 (Т9-12)		
Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум-максимум)													
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	24-40	60-100
12-20				6-10		6-10		6-10		6-10		24-40	

Примітка: УО – усне опитування; ПО – підсумкове опитування; ТК – тестовий контроль; СР – самостійна робота; КР – контрольна робота; ПК – підсумковий контроль (іспит). За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перескласти у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС». У дужках вказано номер теми заняття для певної форми контролю.

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця (робота) може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше ніж 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених її робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є іспит, може набрати до 60 балів. Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. Таблицю 1), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Таблиця 1 – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Іспит	Іспит/диференційований залік
A	90–100	Зараховано	Відмінно/Excellent – Високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом.
B	83–89		Добре/Good – Середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом.
C	73–82		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни.
D	66–72		
E	60–65		
FX	40–59	Незараховано	Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом.
F	0–39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні.

Оцінювання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: знання теоретичного матеріалу з теми і вміння використати його при аналізі частин мови (як окремих атрибутів, так і комплексної їхньої характеристики). При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями (див. Таблицю 2).

Таблиця 2 – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
«Відмінно» (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і в повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді (в усній або в письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнювальні висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві <i>похибки</i> .
«Добре» (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три <i>несуттєві помилки</i> .
«Задовільно» (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання, і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
«Незадовільно» (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їхній зміст, хаотично й невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

Оцінювання тестів

Тематичний тест для кожного здобувача вищої освіти складається із тридцяти тестових завдань (кількість варіантів відповіді у кожному тесті – п'ять). На тестування відводиться 30 хвилин. Здобувач вищої освіти проходить тестування в он-лайн режимі в модульному середовищі для навчання MOODLE. При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Оцінювання самостійних і контрольних робіт здобувачів вищої освіти денної форми навчання

Самостійні і контрольні роботи здобувачів вищої освіти оцінюються відповідно до критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (див. Таблицю 2). Мінімальний позитивний бал – 3 бали, максимальний – 5 балів.

Оцінювання підсумкових теоретичних опитувань здобувачів вищої освіти денної форми навчання

Підсумкові теоретичні опитування здобувачів вищої освіти оцінюються відповідно до кількості правильних варіантів відповідей у порівнянні із загальною кількістю можливих варіантів на основі такого відсоткового співвідношення: 5 балів виставляється, якщо здобувач дав 90–100 % правильних відповідей; чотири бали – якщо 75–89 %; три бали – якщо 60–74 %; якщо ж здобувач вищої освіти дав менше ніж 60 % правильних відповідей, він отримує незадовільну оцінку (нуль балів).

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспиту)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль із дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими й затвердженими на засіданні кафедри білетами. Екзаменаційний білет складається з восьми питань – трьох теоретичних і п'яти практичного характеру.

Таблиця 3 – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів денної форми навчання (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал («задовільно»)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) («добре»)	Максимальний (високий) бал («відмінно»)
Теоретичне питання № 1	3	4	5
Теоретичне питання № 2	3	4	5
Теоретичне питання № 3	3	4	5
Практичне завдання № 4	3	4	5
Практичне завдання № 5	3	4	5
Практичне завдання № 6	3	4	5
Практичне завдання № 7	3	4	5
Практичне завдання № 8	3	4	5
Разом:	24		40

Примітка. Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25–39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені вище (див. Таблицю 2).

10. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

1. Предмет граматики. Поняття граматичної системи мови. Основні поняття граматики.
2. Основні способи і засоби вираження граматичних значень слова в українській мові.
3. Предмет морфології. Основні поняття морфології. Ознаки морфологічного слова.
4. Частини мови і принципи виділення їх. Класифікація частин мови.
5. Загальна характеристика іменника.
6. Власні і загальні іменники. Конкретні й абстрактні назви. Категорія збірності. Категорія одиничності. Категорія речовинних іменників. Категорія істот і неістот.
7. Граматичні категорії іменника. Категорія роду іменника. Рід незмінюваних іменників. Категорія числа іменника.
8. Категорія відмінка. Семантичні функції відмінків. Називний відмінок. Родовий відмінок. Давальний відмінок. Знахідний відмінок. Орудний відмінок. Місцевий відмінок. Кличний відмінок. Транспозиційні форми відмінків.
9. Поділ іменників на відміни. Форми іменників першої відміни. Форми іменників другої відміни. Форми іменників третьої відміни. Форми іменників четвертої відміни. Відмінювання іменників множинної форми. Незмінювані іменники.
10. Закінчення іменників чоловічого роду II відміни в родовому відмінку однини.
11. Словотвір іменників.
12. Загальне лексичне і граматичне значення прикметників. Семантико-граматичні розряди прикметників.
13. Граматичні категорії прикметників. Семантико-граматичні категорії якісних прикметників. Прикметники вищого ступеня інтенсивності ознаки. Прикметники найвищого ступеня інтенсивності ознаки. Категорія обмеження ознаки. Категорія кількісної градації ознаки. Прикметники зменшеної кількості ознаки.
14. Лексико-семантичні категорії відносних прикметників. Присвійні прикметники. Присвійно-відносні прикметники. Співвідношення змісту і форми вираження у категоріях прикметника. Перехід відносних прикметників у якісні.
15. Парадигматика прикметників. Словотвір прикметників. Ад'ективація. Субстантивація прикметників.
16. Загальне лексичне і граматичне значення числівників. Розряди числівників. Структурні типи числівників.
17. Граматичні ознаки числівників. Парадигматика числівників. Словотвір і правопис числівників.
18. Загальне лексичне і граматичне значення займенників. Розряди займенників за значенням.
19. Субстантивні займенники. Атрибутивні займенники. Кількісні займенники. Граматичні ознаки займенників.
20. Словозміна особових займенників. Словозміна зворотного займенника. Словозміна присвійних займенників. Словозміна означальних займенників.
21. Словозміна питально-відносних займенників. Словозміна заперечних та неозначених займенників. Словозміна вказівних займенників.
22. Словотвір і правопис займенників. Перехід займенників в інші частини мови. Перехід до класу займенників слів з інших частин мови (прономіналізація)
23. Значення і граматичні ознаки дієслова. Дві основи дієслова. Дієвідміни.
24. Структурні класи дієслів.
25. Категорія виду. Творення корелятивної видової пари. Поняття про способи (роди) дієслівної дії.
26. Категорія перехідності/неперехідності. Категорія стану дієслова.

27. Категорія способу, її зв'язок з категорією модальності речення. Категорія часу. Вторинні значення часових форм.
28. Категорія особи. Безособові дієслова.
29. Словотвір і правопис дієслів.
30. Дієприкметник. Словотвір і правопис дієприкметників. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники. Парадигматика дієприкметників.
31. Предикативні форми на *-но*, *-то*. Дієприслівник. Словотвір і правопис дієприслівників.
32. Значення прислівника, його граматичні ознаки. Розряди прислівників за значенням. Безособово-предикативні прислівники.
33. Морфологічний склад прислівників. Правопис та словотвір прислівників.
34. Загальні відомості про прийменник. Вживання прийменників з відмінковими формами іменників (займенників, субстантивованих слів). Групи прийменників за походженням і морфологічною будовою. Правопис прийменників. Словотвір прийменників.
35. Загальне поняття про сполучник. Сполучники сурядності і підрядності. Групи сполучників за будовою. Словотвір і правопис сполучників.
36. Загальне поняття про частку. Формотворчі і словотворчі частки. Модальні (фразові) частки. Правопис і словотвір часток.
37. Загальне поняття про вигук. Розряди вигуків. Звуконаслідувальні слова. Правопис вигуків і звуконаслідувальних слів. Інтер'єктивізація.
38. Модальні слова.
39. Дієслівні зв'язки.

11. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Освітній процес з дисципліни «Сучасна українська мова» («Морфологія») забезпечений необхідними навчально-методичними матеріалами, що розміщені в Модульному середовищі для навчання MOODLE:

1. Курс «Сучасна українська мова. Морфологія. СОП, СОПз. Торчинський М. М.». URL : <https://msn.khmn.edu.ua/course/view.php?id=7490>.
2. Сучасна українська мова: збірник вправ і завдань для бакалаврів (ОПП Середня освіта. Мова та література (польська, українська)). Укладач Торчинський М. М. Хмельницький, 2022. 77 с. URL : <https://surl.li/idukmq>.
3. Сучасна українська мова (морфологія): методичні рекомендації для виконання контрольної роботи здобувачами освіти заочної форми навчання першого (бакалаврського) рівня за ОПП «Середня освіта. Мова та література (польська, українська). Торчинський М. М. Хмельницький, 2022. 64 с. URL : <https://surl.li/vksuwu>.

12. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проектор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Загнітко А. П., Соколова С. О. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.

2. Караман С. О., Караман О. С., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.

3. Сучасна українська мова. Морфологія. За редакцією Мойсієнка А. К. Київ : Знання, 2013. 238 с.

4. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. Київ : Слово, 2010. 328 с.

Додаткова література

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія : підручник. Київ : Либідь, 1993. 336 с.

2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. 354 с.

3. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ, 1985. 397 с.

4. Гнатюк Л. П., Бас-Кононенко О. В. Українська мова. Київ Знання-Прес, 2006. 259 с.

5. Горпинич В. О. Українська морфологія. Дніпропетровськ : ДДУ, 2000. 374 с.

6. Загнітко А. П. Основи функціональної морфології української мови. Київ 1991. 379 с.

7. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Донецьк, 1996. 469 с.

8. Мельничайко В. Я. Українська мова. Види мовного розбору : довідник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2007. 144 с.

9. Сучасна українська літературна мова. За ред. Грищенка А. П. Київ : Вища школа, 2002. 439 с.

10. Сучасна українська літературна мова. За ред. Плющ М. Я. Київ : Либідь, 2003. 429 с.

11. Сучасна українська літературна мова. За ред. Пономарева О. Д. Київ : Либідь, 1997. 437 с.

12. Торчинський М. М. Займенник у системі частин мови: проблемні питання. *Поділля. Філологічні студії*. Хмельницький, 2023. Випуск 16, том 2. С. 79–92.

13. Торчинський М. М. Складні питання теорії і практики української мови та специфіка їх вивчення магістрантами. *Магістр української філології: теорія і практика навчання: колективна монографія*. Хмельницький : ХНУ, 2021. С. 91–103.

14. Торчинський М. М., Торчинська Н. М. Систематизація частин мови з прикметниковим типом відмінювання в українській мові. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2023. Випуск 3 (101). С. 216–229.

15. Торчинський М. М.. Числівник у системі частин мови: проблемні питання. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика: збірник наукових праць*. Хмельницький, 2023. Випуск тринадцятий. С. 159–180.

16. Українська мова: Енциклопедія. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.

14. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Електронна бібліотека університету. URL : <http://library.khmnu.edu.ua/>.

2. Інституційний репозитарій ХНУ. URL: <http://elar.khmnu.edu.ua/jsrui/?locale=uk>.

3. Модульне середовище Хмельницького національного університету (Кафедра української філології, курс «Сучасна українська мова. Морфологія»). URL: <https://msn.khmnu.edu.ua/>.